

LUONNOS 8.4.2020, tarkentuu työn kuluessa

KAIVOSLAIN UUDISTAMISHANKKEEN VAIKUTUSARVIOINTI

1 TAUSTAA

Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt loppuvuodesta 2019 kaivoslain uudistamista koskevan lainsäädäntöhankeen.

Hanke perustuu hallitusohjelmaan mutta lainvalmistelua ohjaa myös vuonna 2019 valmistunut OTT Pekka Vihervuoren laatima kaivoslain toimivuutta tarkasteleva selvitys sekä eduskunnan vastaus Kaivoslaki Nyt -kansalaisaloitteeseen. Näiden lisäksi valtioneuvosto on antanut kaivosmineraalien yhdenaikaista luvistusta koskevan lausuman Terrafamen uraanin talteenottoa koskevan päätöksen yhteydessä.

Valmistelua tukemaan on perustettu keskeisimmistä sidosryhmistä koostuva työryhmä. Työryhmä kuulee laajasti kaivostoiminnan asiantuntijoita, akateemisista tutkijoista kansalaisjärjestöihin. Tämän lisäksi hankkeen aikana järjestetään kaksi avointa kuulemistilaisuutta. Lainvalmistelu tehdään tutkittuun tietoon pohjautuen.

Hankkeen tavoiteaikataulu perustuu hallituksen lainsäädäntöohjelmaan. Hankkeen tavoiteaikataulun mukaisesti hallituksen esitys laiksi kaivoslain muuttamiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2020.

Tämän muistion tarkoitus on arvioida hankkeen vaikutusarvioinnin laajuutta ja arvioinnissa käytettäviä menetelmiä.

Tämä muistio on laadittu säädösvalmistelutyön ja työryhmän työskentelyn tueksi.

Tämän muistion lähteinä on käytetty seuraavia asiakirjoja:

- Valtioneuvoston 16 päivänä kesäkuuta 2004 antama hallituksen esitysten laatimisohje
- Valtioneuvoston 1 päivänä marraskuuta 2007 antama ohje säädösehdotusten vaikutusten arvioinnista
- Ympäristöministeriön opas säädösehdotusten ympäristövaikutusten arvioinnista
- Oikeusministeriön lainvalmistelun prosessiopas

2 VAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TARKOITUS

Vaikutusarvioinnin keskeisenä tehtävänä on tuottaa tietoa ja muodostaa kokonais käsitys erilaisten toteuttamisvaihtoehtojen vaikutuksista päätöksentekoa varten.

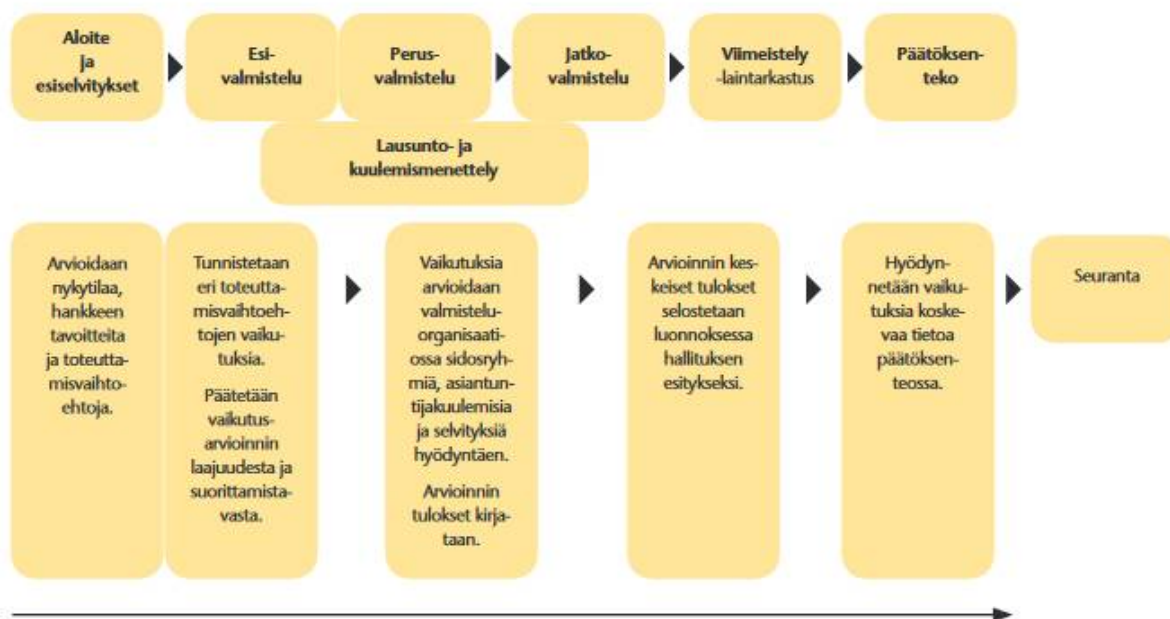
Valmistelun kuluessa tehdyt havainnot ratkaisuvaihtoehtojen keskeisistä vaikutuksista ja niiden arvioinnin tarpeesta kirjataan erilliseen vaikutusarviointimuistioon, jota päivitetään hankkeen edetessä. Valmistelun aikana kertynyt tieto, arviointiselvitykset ja arvioinnin tulokset säilytetään sellaisessa muodossa, jotta tiedot ovat käytettävissä kuulemisissa, tiedottamisessa ja päätöksenteossa.

Vaikutusten dokumentointi hallituksen esityksessä on ohjeistettu Hallituksen esityksen laatimisohjeissa.

3 VAIKUTUSARVIOINNIN SIJOITTUMINEN SÄÄDÖSVALMISTELUSSA

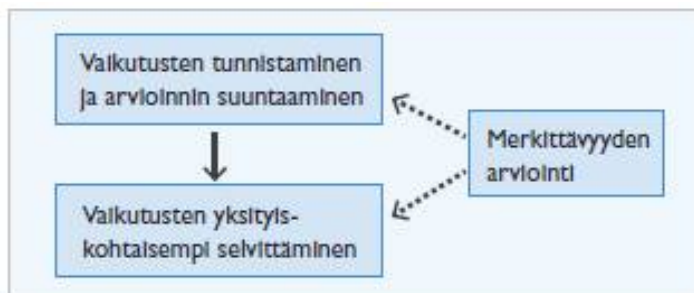
Vaikutusarvioinnin sijoittumista ja etenemistä säädösvalmistelussa on kuvattu alla olevassa kaaviossa.

Kaavio: Vaikutusarviointi säädösvalmistelun eri vaiheissa

4 VAIKUTUSTEN TUNNISTAMINEN

Valmistelussa tunnistetaan vaikutuksia, joita tulevilla esityksillä mahdollisesti on. Vaikutusten tunnistamisessa käytetään apuna liitteenä olevaa tarkistuslistaa. Vaikutusten tunnistamisen yhteydessä arvioidaan myös lisäselvitysten ja arviointituen tarve.

Valmistelun aikana tehdyt havainnot hankkeen keskeisistä vaikutuksista ja niiden arviointitarpeesta kirjataan edellä viitattuun vaikutusarviomuistioon. Vaikutusarviomuistio sisältää myös ne päätelmät, joiden perusteella on katsottu, että ehdotuksella ei ole tietyn suuntaisia vaikutuksia eikä kyseisiä vaikutuksia siten arvioida tarkemmin.

5 VAIKUTUSARVIOINNIN TIEDONLÄHTEET

Vaikutusten arvioinnissa hyödynnetään työryhmän ja sidosryhmien asiantuntemusta sekä työryhmän kokouksissa kerättyä tietoa, hallituksen esityksen luonnoksesta saatuja lausuntoja, hankkeen aikana järjestettäviä kuulemistilaisuuksia sekä virkatyönä laadittuja tai ulkopuolelta hankittuja selvityksiä. Valmistelussa hyödynnetään myös työryhmään kutsuttavien asiantuntijoiden asiantuntemusta ja valmiina saatavilla olevia tietoaineistoja, kuten tutkimuksia, selvityksiä ja seurantatietoja. Tämän lisäksi arvioinnissa hyödynnetään sekä

tutkimuslaitosten ja vaikutusalakohtaisten asiantuntijoiden apua. Tarvittaessa vaikutusalakohtaisten tietojen löytämisessä ja vaikutusten arvioinnissa hyödynnetään myös muiden ministeriöiden ja viranomaisten asiantuntemusta.

Hallituksen esityksen lausuntoa koskevassa lausuntopyynnössä tullaan kiinnittämään erityistä huomiota vaikutusten arviointiin ja pyytämään lausunnonantajilta näkemyksiä ehdotuksen vaikutuksista. Lausuntokierroksen jälkeen arviointia tarkennetaan saatujen lausuntojen pohjalta.

6 VAIKUTUSALUEET JA ARVIOINTIMENETELMÄT

Valtioneuvosto on antanut ohjeet säädösehdotusten vaikutusten arvioinnista. Ohjeet täydentävät hallituksen esityksen laatimisoheja, joissa kiinnitetään erityistä huomiota vaikutusten arviointiin ja edellytetään, että hallituksen esityksissä selostetaan ehdotettujen säännösten vaikutukset.

Vaikutuksia arvioitaessa tarkastellaan niin hankkeen tavoiteltuja vaikutuksia ja hyötyjä kuin sen kustannuksia ja mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. Arvioinnissa on myös pyrittävä tunnistamaan riskejä ja odottamattomia vaikutuksia.

Vaikutusarviointi kattaa säädösehdotuksen taloudelliset vaikutukset, vaikutukset viranomaisten toimintaan, ympäristövaikutukset ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset mutta arvioinnin laajuus, yksityiskohtaisuus ja arvioinnissa käytettävät menetelmät suhteutetaan kuitenkin ehdotuksen sisältöön ja odotettavissa olevien vaikutusten merkittävyyteen.

6.1 Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisten vaikutusten arvioinnin tavoitteena on varmistua siitä, että säädökset parhaalla mahdollisella tavalla tukevat talouskasvua, työllisyyden kehitystä, yritysten toimintaa ja kilpailukykyä sekä kansalaisten hyvinvointia

Taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on ensin tarkasteltava, koskevatko säädösehdotus ja sen vaikutukset ensisijaisesti ihmisiä ja kotitalouksia, yrityksiä, kuntia, valtiota tai muuta kohderyhmää. Kun sääntelyn kohderyhmät ovat selvillä, arvioidaan vaikutuksia niiden kannalta ja vasta sen jälkeen laajemmin vaikutuksia julkiseen talouteen ja kansantalouteen.

Taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on huomioitava muun muassa seuraavia näkökohtia:

- vaikutukset on pyrittävä arvioimaan euromääräisinä, jos määrällinen arviointi ei ole mahdollista, on arvioitava vaikutusten suuruusluokkaa ja todennäköistä vaihteluväliä.
- myös erilaisia tunnuslukuja (kuten suorite- ja asiakasmäärät) voidaan käyttää vaikutusten arvioinnissa.
- jos taloudellisia vaikutuksia ei voida säädösvalmistelun yhteydessä arvioida määrällisesti, vaikutusten muodostumista, niihin vaikuttavia tekijöitä, vaikutusketjuja, vaikutusten suuntaa ja suuruusluokkaa on arvioitava laadullisesti.

6.1.1 Tietolähteet

Taloudellisten vaikutusten määrällinen arviointi edellyttää riittävää tilastollista tietopohjaa. Jos tilastotietoja ei ole saatavissa, on taloudellisia vaikutuksia pyrittävä arvioimaan ainakin suuntaantavasti esimerkiksi käyttämällä erilaisia kyselyihin perustuvia tietoja tai asiantuntija-arvioita.

6.1.2 Vaikutukset kotitalouksiin

Välittömät vaikutukset

Kotitalouksiin kohdistuvat taloudelliset vaikutukset ovat tyypillisesti eri väestöryhmien ja erityyppisten kotitalouksien asemaan kohdistuvia välittömiä vaikutuksia.

Välilliset vaikutukset

Välilliset taloudelliset vaikutukset voivat ilmetä esimerkiksi työvoiman kysynnän muutoksina.

Esityksellä voi olla välillisiä vaikutuksia kotitalouksiin, jos esityksellä katsotaan olevan esimerkiksi kielteisiä työllisyysvaikutuksia.

6.1.3 Vaikutukset yrityksiin

Nykytilan hahmottaminen on välttämätöntä, jotta voidaan arvioida valmisteltavien muutosten suoria ja välillisiä vaikutuksia ja vaikutusketjuja niin kohdeyrityksiin kuin muihin yrityksiin ja markkinoihin.

Yritysvaikutuksia arvioitaessa on hahmotettava, minkälaisille yrityksille vaikutuksia aiheutuu ja kuinka suuri tuo yritysjoukko on. Tällöin on arvioitava vaikutusten kohteena olevien yritysten kokonaislukumäärää ja sitä, miten vaikutukset kohdistuvat liikevaihdon ja henkilöstöltään erisuuruisiin, eri toimialoilla toimiviin tai eri maantieteellisillä alueilla toimiviin yrityksiin.

Huomioitavia näkökohtia:

Kustannukset

- Verotus ja erilaiset maksut aiheuttavat yrityksille välittömiä taloudellisia kustannuksia.
- Lainsäädäntöön sopeutumisesta ja sen noudattamisesta aiheutuu yrityksille liiketoiminnallisia kustannuksia.
- Erilaisista lainsäädäntöön sisältyvistä tiedonantovelvoitteista aiheutuu yrityksille hallinnollisia kustannuksia.
 - o Hallinnolliset kustannukset kohdistuvat yleensä suhteellisesti raskaimmin pieniin yrityksiin ja toimintaansa aloittaviin yrityksiin

Vaikutukset kilpailuun

- estääkö, rajoittaako tai vääristääkö ehdotus kilpailua yritysten välillä.
 - o Lainsäädännöllä voidaan vaikuttaa uusien yritysten markkinoille pääsyyn ja markkinoiden keskittymisasteeseen sekä yritysten toimintaan markkinoilla ja kilpailun tasapuolisuuteen.
- onko lainsäädännön tavoitteiden saavuttamiseksi olemassa kilpailua vähemmän rajoittava toteuttamisvaihtoehtoa?

Vaikutukset yritystoiminnan aloittamiseen

- Helpottaako vai vaikeuttaako hanke uuden yritystoiminnan aloittamista?

Vaikutukset investointeihin

- tulevatko yritykset lisäämään sädöshankkeesta johtuen investointejaan vai onko todennäköisempää, että investointeja vähennetään.
 - o Tutkimus- ja kehittämistoimintaan kohdistuvien investointien merkitys on useilla toimialoilla keskeinen, ja tämän toiminnan kautta syntyy innovaatioita eli uusia tuotantomenetelmiä, tuotteita ja palveluita.
 - o Säädosvalmistelussa on myös otettava huomioon, että sääntelyn ennakoitavuus on tärkeää, jotta yritykset pystyisivät suunnittelemaan investointejaan ja toimintaansa pitkäjänteisesti

Vaikutukset suomalaisten yritysten kilpailuasemaan

- Lainsäädännöllä voidaan vahvistaa tai heikentää suomalaisten yritysten kilpailuasemaa suhteessa muihin kansainvälisillä markkinoilla toimiviin yrityksiin.
- Kilpailukykyarviointiin liittyy myös kysymys Suomen ja suomalaisen sääntely-ympäristön houkuttelevuudesta yritystoiminnan sijaintipaikkana.

Yritysvaikutusten arvioinnissa ovat tiedonlähteinä käytettävissä:

- Tilastokeskuksen tietoaaineisto
- verohallinnon tilastot
- elinkeinoelämän järjestöt ja yritysten tietopohja
- yrityspaneelit
- kilpailuviranomainen, jos hankkeella arvioidaan olevan vaikutuksia yritysten väliseen kilpailuun ja markkinoiden toimivuuteen
- VATT laajoissa vaikutusarvioinneissa
- tutkimuslaitokset ja yritystalouden asiantuntijat

6.1.4 Vaikutukset julkiseen talouteen

Tarkasteltaessa vaikutuksia kuntatalouteen, tulee erityisesti ottaa huomioon kuntien itsehallinnolliseen asemaan liittyvät periaatteet. Kuntien itsehallinnollisen aseman turvaamiseen liittyy erityisesti lainsäätäjälle asetettu velvoite huolehtia siitä, että kunnilla on myös tosiasialliset edellytykset huolehtia lakisääteisistä tehtävistään.

6.1.5 Vaikutukset kansantalouteen

Kun säädösehdotuksen taloudellisia vaikutuksia sääntelyn kohderyhmiin on arvioitu, tulee tarpeen vaatiessa arvioida taloudellisia vaikutuksia koko kansantalouden kannalta.

Kansantalouteen kohdistuvia vaikutuksia ovat muun muassa vaikutukset työllisyyteen, investointeihin ja kulutukseen, tuotantoon, tuontiin ja vientiin sekä hintatasoon.

6.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vaikutuksilla viranomaisten toimintaan ja menettelytapoihin tarkoitetaan vaikutuksia

- viranomaisten keskinäisiin suhteisiin
- viranomaisten tehtäviin ja menettelytapoihin
- henkilöstöön ja organisaatioon
- hallinnollisiin menettelyihin ja kustannuksiin

6.2.1 Vaikutukset viranomaisten keskinäisiin suhteisiin, tehtäviin ja menettelytapoihin

Viranomaisvaikutuksia arvioitaessa on selvitettävä, miten uudistus vaikuttaa viranomaisten keskinäisiin tehtäviin ja toimivaltasuhteisiin.

Viranomaisvaikutuksia arvioitaessa on selvitettävä, aiheuttaako muutos vaikutuksia viranomais-ten tehtäviin tai menettelytapoihin.

- Esimerkiksi laajennettaessa muutoksenhakuoikeutta tai kehitettäessä oikeusturvakeinoja muutoin, on arvioitava muutosten aiheuttamat vaikutukset viranomaisen työmäärään ja mahdollisuuteen toimia resurssiensa puitteissa sekä hoitaa sille osoitetut tehtävät.
- Työtehtävien edellyttämän työmäärään muutosta voidaan arvioida henkilötyövuosina.
- Arvioitava edellyttävätkö tehtäviin tai menettelytapoihin kohdistuvat muutokset henkilökunnan koulutusta tai viranomaisten tiedottamisvelvollisuutta.

- Selvitettävä miten muutos mahdollisesti vaikuttaa eri viranomaisten toimintaprosesseihin ja niiden sujuvuuteen.
- Siirtykö tehtäviä viranomaisilta kansalaisille tai yksityiselle sektorille tai päinvastoin?
- Vaikuttaako ehdotus kansalaisten asiointiin viranomaisten kanssa?

6.2.2 Vaikutukset organisaatioon ja henkilöstöön

Organisaatio- ja henkilöstövaikutusten osalta tarkastellaan erityisesti seuraako esityksestä toimitila-, kaluste- tai laitehankintoja tai vaikutuksia viranomaisten henkilöstöön.

6.2.3 Hallinnolliset tehtävät ja kustannukset

Lainsäädäntöön sisältyvistä erilaisista tiedonanto-, selvitys- ja raportointivelvoitteista saattaa aiheutua viranomaisille erilaisia hallinnollisia menettelyjä ja kustannuksia.

Hallinnollisten rasitteiden mittaamiseksi on arvioitava millaisia ja miten työllistäviä nämä hallinnolliset vaikutukset ovat ja miten niiden toteuttaminen on suunniteltu järjestettävän. Erityisesti on arvioitava, miten hallinnolliset tehtävät vaikuttavat viranomaisen kykyyn hoitaa varsinaiset tehtävänsä.

6.3 Ympäristövaikutukset

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa lain (200/2005) ympäristövaikutukset määritellään vaikutuksiksi

- ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen
- maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen
- yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön
- luonnonvarojen hyödyntämiseen
- edellä mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin

6.3.1 Vaikutukset luonnonvarojen käyttöön

Säädösehdotusten ympäristövaikutukset voivat syntyä mm. eri luonnonvarojen käytön määrän ja niiden keskinäisten suhteiden muutoksista sekä vaikutuksista materiaalien kiertoon.

6.3.2 Vaikutukset energian käyttöön

Tuotannon ja kulutuksen energiatehokkuus, yhdyskuntarakenteen energiatehokkuus ja kulutusikäytyminen vaikuttavat energian käytön määrään. Siirtyminen uusiutuvien energiamuotojen käyttöön ja erilaisiin puhtaan tekniikan ratkaisuihin niin energian tuotannossa kuin sen kulutuksessa vaikuttavat energian tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutuksiin. Energia- ja ilmastopolitiikka ovat kietoutuneet tiiviisti toisiinsa.

Keskeisiä kysymyksiä, vaikuttaako säädös:

- energian ja polttoaineen tarpeeseen tai kulutukseen tai eri energiantuotantomuotojen hyödyntämisen keskinäisiin suhteisiin?
- liikennemuotojen määrään ja keskinäisiin suhteisiin ja sitä kautta energian käyttöön?
- energiatehokkuuteen?
- energian käyttöön vaikuttavien teknologioiden hyödynnettävyyteen ja innovaatioihin?
- asumisen energiatalouteen?

6.3.3 Vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen

Keskeisiä kysymyksiä, vaikuttako säädös:

- päästöjen tai melun lisääntymiseen tai vähenemiseen ja sitä kautta ihmisten terveyteen ja viihtyvyyteen?
- ihmisten elinoloihin tai arjen sujuvuuteen?

Jotkut ympäristövaikutukset voivat lievinä vaikuttaa ihmisten viihtyvyyteen ja voimakkaampana esiintyessään aiheuttaa terveyshaittaa (esimerkiksi melu, pöly ja haju). Vaikutukset voivat kohdistua myös esimerkiksi hyvinvointiin ja sen jakautumiseen, yhdenvertaisuuteen tai tasa-arvoon.

6.3.4 Vaikutukset maaperään ja vesiin

Maaperään kohdistuvat vaikutukset siirtyvät pohjavesialueilla helposti myös pohjaveteen. Vaikutuksia maaperään ja pohjavesiin syntyy erityisesti rakentamisesta, maa- ja kiviainesten otosta, kaivoksista ja vaarallisten kemikaalien päästöistä kuljetuksen, varastoinnin, jakelun ja käytön aikana. Vaikutukset vesiin voivat aiheutua mm. teollisuuden ja yhdyskuntien jätevesipäästöistä, ympäristöonttomuuksista, rakentamisesta, maatalouden hajapäästöistä, vesitaloushankkeista, vesivoimahankkeista, kalan-kasvatuksesta, turpeen otosta tai metsäojituksista.

6.3.5 Vaikutukset ilmaan, ilmastomuutokseen, sen hillintään ja siihen sopeutumiseen

Vaikutuksilla ilmaan tarkoitetaan ilman epäpuhtauksia.

Vaikutuksilla ilmastoon tarkoitetaan kasvihuonepäästöjen vaikutuksia ilmaston lämpötilaan pitkällä aikavälillä ja siitä johtuviin tuuli- ja kosteusolojen muutoksiin. Tärkeitä keinoja ilmastomuutoksen hillinnässä ovat energian säästäminen, energiatehokkuuden lisääminen, uusiutuvien energiamuotojen käyttöönotto, hiilinieluista, kuten metsistä huolehtiminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö. Teknologian kehitys on tärkeässä osassa hillintätoimissa.

Ilmastomuutoksen haitallisia seurauksia voidaan vähentää myös ilmastomuutokseen sopeutumisella, millä tarkoitetaan varautumista odotettavissa oleviin muutoksiin siten, että yhdyskuntien haavoittuvuutta ilmastomuutoksen vaikutuksille pyritään pienentämään. Ilmastomuutokseen sopeutuminen on varautumista tulevaan aikaan, jossa ilmasto on erilainen kuin nykyään.

6.3.6 Vaikutukset kasvillisuuteen, eliöstöön ja luonnon monimuotoisuuteen

Keskeisiä kysymyksiä, vaikuttaako säädös:

- elinympäristöjen pirstoutumiseen?
- lajien määrään ja kirjoon alueellisesti ja valtakunnallisesti?
- suojelualueisiin, uhanalaisiin lajeihin ja niiden elinympäristöihin tai ekologisesti muuten tärkeisiin alueisiin?
- maisematasolla elinympäristöjen kokoon, kytkeytyneisyyteen, suoja-alueisiin tai muuttoreitien pesimä- ja levähdyspaikkoihin?
- ekosysteemipalveluihin, kuten ruokahuoltoon, vesiin ja virkistyskäyttöön?

6.3.7 Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön sekä maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön

Keskeisiä kysymyksiä, vaikuttaako säädös:

- liikennejärjestelyjen tai rakentamisen kautta yhdyskuntarakenteeseen, kuten maankäytön muutoksiin (esim. muutokset maaseudun ja kaupungistumisen välillä)?
- rakennettuun ympäristöön?

- maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön (myös aineettomaan)?
- kulttuuriympäristöön?
- alueiden elinvoimaisuuteen?

6.3.8 Menetelmät ja tiedonlähteet

Ympäristövaikutusten arviointi on yleensä laadullista, koska säädösten ympäristövaikutukset useimmiten ilmenevät välillisesti erilaisten vaikutusketjujen kautta.

Arviointimenetelmät ovat useimmiten erilaisia asiantuntija-arvioita, tarkistuslistoja ja matriiseja. Näihin tietoihin ja menetelmiin liittyvät epävarmuudet on tärkeää tuoda esille.

- Suomen ympäristökeskus ja erityisesti sen ympäristöpolitiikan tutkimusohjelma ja ympäristöasiain hallintayksikkö
- Tilastokeskus
- Geologian tutkimuslaitoksella

6.4 Muiden yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi

Muilla yhteiskunnallisilla vaikutuksilla tarkoitetaan:

- vaikutuksia kansalaisten asemaan ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan
- sosiaali- ja terveysvaikutuksia
- vaikutuksia yhdenvertaisuuteen, lapsiin ja sukupuolten tasa-arvoon
- vaikutuksia työllisyyteen ja työelämään
- vaikutuksia rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen
- vaikutuksia aluekehitykseen
- vaikutuksia tietoyhteiskuntaan.

Useilla tarkasteltavilla yhteiskunnallisilla vaikutuksilla on yhteys perustuslain perus-oikeussääntöihin. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota oikeuksien tosiasialliseen toteutumiseen.

6.4.1 Vaikutukset kansalaisten asemaan yhteiskunnassa ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan

Kansalaisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa arvioidaan muun muassa symbolisia vaikutuksia, joilla tarkoitetaan sääntelyn vaikutuksia ihmisten käyttäytymiseen, moraalisiin arvoihin ja asenteisiin. Tämän lisäksi arvioidaan muun muassa sitä, onko ehdotuksella vaikutuksia kansalaisten mahdollisuuksiin vaikuttaa yhteiskunnan päätöksentekoon tai vaikutuksia kansalaisyhteiskunnan toimintaan.

Lisäksi on arvioitava ehdotuksen vaikutukset järjestöjen ja yhdistysten asemaan ja toimintamahdollisuuksiin yhteiskunnassa sekä kansalaisten, kansalaisjärjestöjen, virkamiesten ja päätöksentekijöiden keskinäisiin suhteisiin päätöksentekoprosessin eri vaiheissa.

6.4.2 Sosiaaliset ja terveysvaikutukset

Sosiaalisilla ja terveysvaikutuksilla tarkoitetaan vaikutuksia esimerkiksi ihmisten henkiseen ja fyysiseen terveyteen, hyvinvointiin tai elinoloihin.

Tarvittaessa Stakes antaa tukea arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa. Kansanterveyslaitoksella ja Työterveyslaitoksella on tietoa ihmisiin kohdistuvista vaikutuksista. Muita tiedontuottajia ovat muun muassa Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos.

6.4.3 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen, lapsiin ja sukupuolten tasa-arvoon

Arvioitaessa vaikutuksia yksilötasolla tulee selvittää vaikuttaako ehdotus ihmisten tai ihmisryhmien yhdenvertaisuuteen ja siihen, ettei kukaan joudu syrjityksi sukupuolen, iän, alkuperän (etnisen taustan), kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin perusta on YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Sukupuolivaikutuksilla tarkoitetaan sääntelyn vaikutuksia yhteiskunnassa naisiin ja miehiin.

6.4.4 Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään

Työllisyysvaikutuksia voidaan arvioida työvoiman kysynnän ja tarjonnan muutosten kautta.

Työllisyysvaikutukset voivat kohdistua eri lailla eri ihmisryhmiin esimerkiksi alueellisesti, ammatillisesti, sukupuolen, iän ja kansallisuuden mukaan. Työllisyysvaikutuksia on tarpeen mukaan arvioitava eri ryhmien kannalta erikseen.

6.4.5 Vaikutukset rikoksentorjuntaan ja turvallisuuteen

Turvallisuus voidaan määritellä kansalaisten luottamukseksi siihen, että yhteiskunnan ja siihen kuuluvien yhteisöjen pelisääntöjä noudatetaan ja että häiriötilanteisiin puututaan. Säädösehdotuksen vaikutukset turvallisuuteen voivat kohdistua suoraan tai välillisesti esimerkiksi yhteiskunnan tai organisaation tietoturvallisuuteen, tilaturvallisuuteen, henkilöturvallisuuteen, henkilöstöturvallisuuteen, työturvallisuuteen, pelastustoimeen ja vartiointiin.

6.4.6 Aluekehitysvaikutukset

Aluekehitysvaikutuksilla tarkoitetaan välittömiä ja välillisiä vaikutuksia alueiden kehitykseen, aluepolitiikkaan sekä muihin alueiden kehittämistoimiin. Yleensä aluekehitysvaikutukset ilmenevät taloudellisina ja ympäristövaikutuksina.

Aluekehityksen keskeisiä tekijöitä ja vaikutuksen kohteita ovat

- alueiden tuotanto ja työllisyys
- elinkeinotoiminta ja kilpailukyky
- asukkaiden hyvinvointi ja palveluiden saatavuus
- aluekehityksen rahoitus ja investoinnit
- alueiden infrastruktuuri ja ympäristön tila.

Arvioinnissa käytettävät aluetasot riippuvat säädösehdotuksen sisällöstä. Maakunta on yleensä sopiva aluetaso arvioinnin lähtökohtana.

Aluekehitysvaikutusten arvioinnissa tiedonlähteenä on:

- Kuntaliitto. Apuna arvioinnissa voidaan käyttää myös
- Tilastokeskuksen tuottamat aluetilastot ja aluekehitysanalyysit
- VATT
- Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos

6.4.7 Tietoyhteiskuntavaikutukset

Tietoyhteiskuntavaikutuksilla tarkoitetaan säädösten välittömiä ja välillisiä vaikutuksia

- tietoyhteiskuntapalveluita tarjoaviin yrityksiin
- palveluita käyttäviin kansalaisiin ja heidän käyttäytymiseensä

- viestinnän perusinfrastruktuuriin.

7 VAIKUTUSTEN TUNNISTAMISEN TARKISTUSLISTA

Tarkistuslista on vaikutusten tunnistamisen apuväline, jota voidaan hyödyntää myös säädösvalmistelun muissa vaiheissa.

Tarkoituksena on käydä läpi eri vaikutusalueiden kysymykset todeten, onko kyseisiä vaikutuksia havaittavissa vai ei. Tarkoituksena ei ole, että kaikkia tarkistuslistassa esitettyjä vaikutuksia arvioidaan kaikissa hankkeissa, vaan vaikutusarviointi kohdennetaan olennaisten vaikutusten arviointiin.

Tarkistuslista ei ole tyhjentävä, vaan se on suuntaa antava apuväline vaikutuksia tunnistettaessa, arvioitaessa ja seurattaessa. Säädöksellä voi siis olla muunkinlaisia vaikutuksia.

8 VAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TOTEUTUS KAIVOSLAKIHANKKEESSA

Työ- ja elinkeinoministeriö suunnittelee hankkivansa vaikutusarvioinnin tueksi ulkopuolisilta selvityksiä erityisesti taloudellisten vaikutusten ja ympäristövaikutusten osalta. Hankinnoissa noudatetaan hankintalainsäädäntöä ja valtioneuvoston hankintaohjeita.

Selvitystoimeksiantojen suunnittelussa käytetään työryhmän ja työryhmän kokouksiin kutsumien asiantuntijoiden asiantuntemusta hyväksi.

Vaikutusten arvioinnin toteutussuunnitelma tarkentuu hankkeen edetessä.